

О. О. Навроцький

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та менеджменту
економічного факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

НЕДОСКОНАЛІСТЬ СУЧАСНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ

Статтю присвячено аналізу встановлення адміністративної відповідальності за порушення прав дитини згідно із сучасним адміністративним законодавством України. Виявлено застарілі та неефективні норми, що регулюють суспільні відносини у цьому напрямі. Висловлено власні пропозиції щодо внесення змін та доповнень до чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення в авторській редакції. Акцентовано увагу на тому, що після проведення судової реформи відповідні зміни, які стосуються інституційного механізму притягнення до адміністративної відповідальності, українськими парламентарями не були запроваджені ні в чинних нормативно-правових актах у відповідній сфері, ані у формі законопроектів.

Ключові слова: права дитини, адміністративна відповідальність за порушення прав дитини, адміністративне законодавство України, Конвенція ООН про права дитини.

Постановка проблеми. Формулюючи постановку проблеми у загальному вигляді щодо недосконалості сучасного адміністративного законодавства України у сфері встановлення відповідальності за порушення прав дитини, ми звертаємо увагу на те, що означена проблема справді існує не тільки у межах правового поля, а й у реальному житті. Річ у тім, що негативні тенденції у сфері забезпечення прав дитини посилюються, рівень порушення прав дитини за останні роки в Україні стрімко зростає. Про це свідчать як щорічні доповіді правозахисних організацій, так і парламентські слухання Верховної Ради України, що відбулись у жовтні 2016 року. Очевидно, що приведення адміністративного законодавства до більш урегульованого та несуперечливого рівня означену проблему не вирішить, але буде одним із кроків до наміру мінімізації рівня порушень прав дитини в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи питання щодо встановлення та накладання адміністративної відповідальності, свої наукові пошуки висвітлили у видатних працях такі вчені: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Д.Н. Бахрах, Ю.П. Битяк, Г.П. Бондаренко, А.Ф. Гаджихмедов, І.А. Галаган, В.М. Гарущак, Є.С. Герасименко, С.С. Гнатюк, А.М. Грищук, Є.В. Додін, Д.В. Зеркалов,

В.О. Іванцов, З.Р. Кісіль, Р.В. Кісіль, О.М. Ключев, Л.В. Коваль, О.В. Ковальова, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, К.Б. Левченко, Д.М. Лук'янець, О.В. Максименко, В.О. Морозова, А.Ф. Мота, П.М. Рабінович, А.М. Рябов, І.Й. Службський, М.М. Тищенко, Н.В. Хорошак та ін.

Мета статті полягає у дослідженні правової проблематики встановлення та притягнення до адміністративної відповідальності за порушення прав дитини згідно із сучасним адміністративним законодавством України.

Виклад основного матеріалу. Реалії сучасного суспільного та державного буття свідчать про те, що в Україні ситуація із забезпеченням прав дитини за останні роки значно погіршилась, поступово зростає рівень порушення прав дитини. Тому науковці зосереджують посилену увагу на дослідженні одного з найважливіших інститутів адміністративного права, який завжди вважався актуальним та дискусійним, – адміністративній відповідальності. Дослідження проблематики прав дитини полягає не тільки у встановленні та визначенні адміністративної відповідальності, а й у інших правових інститутах. Але ми приділимо увагу саме питанням про врегулювання встановлення відповідальності згідно із сучасним адміністративним законодавством. Ми навмисно

використовуємо термін «сучасне адміністративне законодавство» і не вживаємо «чинне адміністративне законодавство». Адже у ході наших досліджень аналізуємо та піддаємо критиці не тільки чинні норми адміністративного законодавства, а й ті, що вже містяться у відповідних законопроектах і невдовзі можуть бути ухваленими та стати чинними.

У 2015–2016 роках у межах програми реформування соціальної сфери України відбулося скорочення соціальних програм підтримки дітей, що було констатовано під час парламентських слухань Верховної Ради України 12 жовтня 2016 року [1]. Таке ствердження свідчить про те, що Україна порушила значну кількість норм, що закріплені в Основному Законі нашої держави, починаючи із самої преамбули, у якій позначається те, що Верховна Рада України прагне розвивати і зміцнювати соціальну державу. Також скорочення соціальних програм підтримки дітей свідчить про те, що Україна порушує і статтю 1 Конституції України, у якій наша держава проголошується соціальною, а це означає, що Україна забезпечує (повинна забезпечувати) загальносуспільні потреби у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України, виходячи із фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України. При цьому рівень державних гарантій права на соціальний захист має відповідати Конституції України, а мета і засоби зміни механізму нарахування соціальних виплат та допомоги – принципам пропорційності і справедливості [2]. Із наведеного положення, що закріплено у рішенні Конституційного Суду України, вбачається, що діти як категорія населення, що є найбільш уразливою, повинні бути забезпечені у своїх правах. Водночас «засоби зміни механізму нарахування соціальних виплат та допомоги повинні відповідати принципам пропорційності і справедливості», – зазначає Конституційний Суд України, на що наша держава не тільки не відреагувала, а й сьогодні на увесь світ констатувала той факт, що відбулося скорочення соціальних програм підтримки дітей. При цьому, ратифікувавши ще в 1991 році Конвенцію ООН про права дитини [3], Україна взяла на себе зобов'язання вживати всі необхідні законодавчі, адміністративні та інші заходи для здійснення

прав, визначених у цій Конвенції, щодо економічних, соціальних і культурних прав у максимальних межах наявних у неї ресурсів і в разі необхідності – в межах міжнародного співробітництва. Такі заходи захисту охоплюють ефективні процедури для розроблення соціальних програм з метою надання необхідної підтримки дитині й особам, які турбуються про неї, а також здійснення інших форм запобігання, виявлення, повідомлення, передачі на розгляд, розслідування, лікування та інших заходів у зв'язку з випадками жорстокого поводження з дитиною, зазначеними вище, а також, якщо це необхідно, для порушення судової процедури.

Уповноважений Президента України з прав дитини [1] наголошує на тому, що існує нагальна потреба у внесенні змін до Сімейного кодексу України, Цивільного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, оскільки суди розглядають справи про позбавлення батьківських прав, усиновлення, стягнення аліментів із порушенням строків їх розгляду. Крім того, складається негативна ситуація щодо нагляду за дотриманням прав дитини, надання правової допомоги дітям у разі зловживання батьками чи особами, які їх замінують, своїми правами щодо представлення інтересів дитини у правовідносинах із третіми особами. У цьому контексті звертає на себе увагу негативна ситуація із дотриманням прав дитини на житло, особливо у разі відчуження житла, частка у якому належить дитині на праві власності.

Не маючи нічого проти того, що зазначені вище кодекси України потребують змін, зазначимо те, що Кодекс України про адміністративні правопорушення також є далеким від ідеалу, потребує внесення змін і доповнень до нього, адже багато його норм є застарілими та неефективними, що гальмує реалізацію права на захист дітей. Насамперед це стосується норм, що встановлюють та регламентують адміністративну відповідальність за порушення прав дитини.

Висновки і пропозиції. Виходячи з того, що ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини, Україна взяла на себе зобов'язання вживати, зокрема, адміністративні заходи для здійснення прав дитини, слід зазначити, що адміністративне законодавство потребує змін. На сьогодні у статті 14 КУпАП, яка регламентує відповідальність посадових осіб, зазначається тільки про те, що посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані

з недодержанням установлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їхніх службових обов'язків. Нами вбачається, що наведений перелік сфер, у разі порушення яких посадовці підлягають адміністративній відповідальності, є занадто загальним та потребує подальшої конкретизації. Адже у зазначеній статті КУпАП враховуються тільки сфери щодо охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи та здоров'я населення. Ця стаття не містить навіть згадки про те, що самі посадовці можуть порушувати права фізичних осіб, а особливо такої категорії, як дітей. Крім того, згідно з положеннями чинного КУпАП норми про притягнення посадових осіб до адміністративної відповідальності у разі порушення прав громадян та дітей узагалі відсутні. Цей факт суперечить пріоритетному спрямуванню державної політики України, яка проголосила, що людина є найвищою соціальною цінністю, а забезпечення прав людини є пріоритетним напрямом України під час здійснення діяльності органами публічного адміністрування. Крім цього, ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини, Україна 26 років тому взяла на себе зобов'язання неухильно дотримуватись зобов'язань щодо забезпечення прав дитини. Тому, розуміючи цей головний напрям діяльності органів публічного адміністрування, пропонуємо статтю 14 КУпАП доповнити відповідними положеннями та викласти у такій редакції: «Посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, що пов'язані з недодержанням установлених правил згідно з національним та міжнародним законодавством у сфері охорони прав людини та громадянина, зокрема прав дітей, порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків».

Надалі логічним постає питання про те, які органи уповноважені розглядати питання про притягнення до адміністративної відповідальності винних осіб у разі порушення прав дітей. Чинний КУпАП встановлює, що справи про адміністративні правопорушення розглядаються: 1) адміністративними комісіями при виконавчих комітетах сільських, селищних, міських рад; 2) виконавчими комітетами сільських, селищних,

міських рад та їх посадовими особами, уповноваженими на те цим Кодексом; 4) районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами (суддями), а у випадках, передбачених цим Кодексом, місцевими адміністративними та господарськими судами, апеляційними судами, вищими спеціалізованими судами та Верховним Судом України; 5) органами Національної поліції, органами державних інспекцій та іншими органами (посадовими особами).

Слід констатувати, що зазначена норма не відповідає останнім подіям у сфері реформування судової влади, адже пункт 4 статті 213 КУпАП повністю суперечить Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 року, яким встановлено, що систему судоустрою України складають місцеві суди, апеляційні суди та Верховний Суд, до складу якого входять Велика Палата Верховного Суду, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд та Касаційний цивільний суд. Тому статтю 213 КУпАП «Органи, що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення» необхідно привести у відповідність із положеннями Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Це потребує невідкладної уваги з боку українських парламентарів і стосується не тільки сучасного адміністративного законодавства, а й законодавства, що регулює інші сфери суспільних відносин, ураховуючи те, що на сьогодні відповідних законопроектів до парламенту України так і не внесено.

Список використаної літератури:

1. Парламентські слухання про права дитини в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dity.sm.gov.ua/index.php/uk/310-parlamentski-slukhannya-pro-prava-ditini-v-ukrajini>.
2. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України № 3-рп/2012 від 25.01.2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 11. – С. 135. – Ст. 422.
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1. – С. 205.

Навроцкий А. А. Несовершенство современного административного законодательства Украины в сфере установления ответственности за нарушение прав ребенка

Статья посвящена анализу установления административной ответственности за нарушение прав ребенка согласно современному административному законодательству Украины. Выявлены устаревшие и неэффективные нормы, регулирующие общественные отношения в этом направлении. Высказаны собственные предложения, касающиеся внесения изменений и дополнений в действующий Кодекс Украины об административных правонарушениях в авторской редакции. Акцентировано внимание на том, что после проведения судебной реформы соответствующие изменения в отношении институционального механизма привлечения к административной ответственности украинскими парламентариями не были введены ни в действующих нормативно-правовых актах в соответствующей сфере, ни в форме законопроектов.

Ключевые слова: права ребенка, административная ответственность за нарушение прав ребенка, административное законодательство Украины, Конвенция ООН о правах ребенка.

Navrotsky A. A. The imperfection of the modern administrative law of Ukraine in the sphere of establishing responsibility for violation of the rights of the child

The article is devoted to the introduction of administrative liability for violation of the rights of the child according to the current administrative legislation of Ukraine. Identified outdated and inefficient norms, regulating public relations in this direction. Offered their own proposals for amendments and additions to the Code of Ukraine about administrative offenses in the original edition. The attention is focused on the fact that after judicial reform, the relevant changes with regard to the institutional mechanism of bringing to administrative responsibility of Ukrainian parliamentarians were not introduced either in the existing normative-legal acts in the relevant field, or in the form of bills.

Key words: rights of the child, administrative liability for violation of the rights of the child, administrative law of Ukraine, UN Convention on the rights of the child.